

Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia aastateks 2006–2015

Käesolev strateegia on kõrgharidusstrateegia alamdokument, milles visandatakse põhi-tegevused Eesti kõrghariduse positsiooni parandamiseks rahvusvahelises kõrgharidus-ruumis, meie kõrgharidussüsteemi avatumaks ning nähtavamaks muutmiseks. Strateegias kokkulepitust juhinduvad oma tegevuses Haridus- ja Teadusministeerium ning sellega seotud asutused, kõrgkoolid ning üliõpilasorganisatsioonid.

Strateegiliste suundade väljatöötamisel on lähtutud järgmistest teguritest.

- 1) **Teadus ja sellele baseeruv kõrgharidus on olemuslikult rahvusvahelised.** Rahvusvahelise väljundita teadustöö ja kõrgharidusliku õppe väärtus on küsitav, sest ainult aktiivse rahvusvahelise koostöö raames tekib pinnas uute ideede ülevõtmiseks ja vastastikku huvipakkuvaks koostööks.
- 2) **Teadmistepõhise ühiskonna mõõduks on kõrgelt kvalifitseeritud töötajad,** kelle teadmised, oskused ja kogemused on ühiskonna arengu ja konkurentsivõime tagatiseks. Paljud riigid töötavad süstemaatiliselt tippspetsialistide leidmise ning oma maa teadus- ja arendusasutustega sidumise nimel.
- 3) **Kõrghariduspoliitika kujundamisel on üha olulisemaks muutunud rahvusvahelised arengud,** mille tulemusel on ühtlustumas eri riikide kõrgharidus-korralduse põhimõtted. 1999. aastal alguse saanud ja Euroopa kõrgharidusruumi arengut toetav Bologna protsess on kujunenud riikide kõrghariduspoliitikat otseselt mõjutavaks raamistikuks, mille kontekstis hinnatakse regulaarselt riikide tegevust ühiselt seatud sihtide saavutamise nimel.
- 4) **Euroopa majandusliku konkurentsivõime parandamine rahvusvahelisel areenil survestab teadus- ja arendustegevuse koondamist suurtesse keskustesse.** Arvestades eesmärgiga kulutada Euroopas aastaks 2010 teadus- ja arendustegevusele 3% SKT-st ning luua 700 000 uut teadlase ning 500 000 teadusega seotud ametikohta võib selline areng Eestile kui väikeriigile avaldada lisasurvet ajude äravooluks jõukamatesse liikmesriikidesse.
- 5) **Kõrghariduse traditsiooniliselt elitaarne roll on muutunud, üha enam on esile tõusnud kõrghariduse pakkumine kui piiriülene kommertstegevus.** Kõrgharidusest on saanud oluline ekspordiartikkel, mis moodustab arvestatava osa riikide majandustegevusest ning mille puhul on tähtis roll nüüdisaegsetel info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahenditel ning turundustööl.
- 6) **Euroopa Liidu kodanike üks olulisemaid põhiõigusi – õigus elada ja töötada teises liikmesriigis – ning majanduse üleilmastumine on loonud rahvusvahelise töajuturu,** kus olulised on võõrkeeleoskus, teiste kultuuride tundmine ja tolerantsus. Rohkem kui kunagi varem peavad kõrgkoolide lõpetajad olema valmis oma tööelus kokku puutuma teistsuguse kultuurikontekstiga.

RIIKLIKU SEKKUMISE VAJADUS JA TEGEVUSE SIHID

Rahvusvahelises akadeemilises elus osalemine on Eesti tudengite, õppejõudude ja teadlaste jaoks eluliselt vajalik, sest see kindlustab kvaliteedi ja tagab siinse teaduse ja kõrghariduse jätkusuutlikkuse, stimuleerib kultuurilisi, poliitilisi ja majanduslikke kontakte meie jaoks oluliste ühiskondade ja kultuuridega ning aitab vältida väikeseid ühiskondi ohustavaid negatiivseid tendentse. Ligi sajandi vältel pole meie ajaloos olnud teist sellist aega, kus eestikeelse kõrghariduse ees oleks olnud sedavõrd suured, üheaegselt võimalusi ja ohte sisaldavad väljakutsed: tippspetsialistide võimalik lahkumine kodumaalt, kõrge kvalifikatsiooniga välisspetsialistide tööleasumine meie teadus- ja kõrgharidusasutustes, eesti keele kui teaduskeele säilimine ja areng, võõrkeelse õppe mahu kasv, välistudengite osakaalu suurendamine. Eesti kõrgkoolid konkureerivad tudengite pärast üha enam õppe-asutustega Põhja-Euroopas, kus investeeritakse kõrgharidusse tudengi kohta märkimis-

väärselt rohkem ning kus Euroopa Liidu liikmesriikide kodanike samaväärse kohtlemise põhimõte on avanud meie tudengitele võimalused ka õppetoetust saada.

Kõik need protsessid on paratamatud, kuid ühiselt ning läbimõeldult tegutsedes suudame neid trende teatud määral mõjutada. Kõrghariduse üleilmastumise protsessis on Eesti kõrgkoolide jaoks vältimatu leida õppe- ja teadustöös strateegilised eelised ja eripära, mis muudaks Eesti kõrghariduse omandamise ja teadustöö tegemise kohana atraktiivseks. Ainult eristudes suudame silma paista ning vaid jagades globaalseid põhiväärtusi – nagu avatus ja kvaliteedi väärtustamine – suudame olla dialoogi- ja orienteerumisvõimelised ning arvestatavad osalised rahvusvahelises teadus- ja kõrgharidusruumis.

Kõrghariduse rahvusvahelistumise eesmärgiks on parandada Eesti kõrghariduse kvaliteedi konkurentsivõimet regioonis, muuta meie kõrgkoolid nähtavamaks ning luua õiguslik ja institutsionaalne keskkond, mis toetab rahvusvahelistumist selle kõigis aspektides.

Rahvusvahelistumist toetavad meetmed täiendavad niisuguseid samme nagu kõrghariduse rahastamise üldine kasv (eriti infrastruktuuriinvesteeringute suurendamine), õppe kvaliteedi kindlustamine ning õppekavaarendus. Rahvusvahelistumise strateegias käsitletakse süvitsi tegevusi, mis on jaotatud kolmeks järgmiseks tegevussuunaks:

- toetava õigusliku keskkonna loomine;
- õppetegevuse rahvusvahelistumine;
- rahvusvahelistumise tugisüsteemi arendamine.

LÄBIVAD PÕHIMÕTTED STRATEEGIA ELLUVIIMISEL

Rahvusvahelise mõõtmega väärtustamine

Rahvusvaheline mõõde on nüüdisaegse kõrghariduse ja teaduse lahutamatu osa, mida arvestatakse ning väärtustatakse kõrghariduse ja teaduse kõigis aspektides (sh õppekavaarenduses, personalipoliitikas, kvaliteedihindamises, organisatsioonikultuuris jm).

Eesti keele arendamine

Eesti kõrghariduse avamisel ning rahvusvahelise mõõtmega toomisega igasse õppekavasse peame tagama eesti keele säilimise esmase kõrgkoolides kasutatava õppe- ja teaduskeelena.

Võrdsed võimalused

Lähtume soovist pakkuda võrdseid võimalusi kõikidele tudengitele ja õppejõududele sõltumata nende päritolumaast ning kõikidele Eesti kõrgkoolidele sõltumata nende suurusest, tüübist või suunitlusest.

Lisaväärtus ühiskonnale

Rahvusvahelistumise edendamise riikliku rahastamise eelduseks on toetatud tegevusest Eesti ühiskonnale sündiv lisaväärtus.

Kõrgkoolide autonoomia

Kõrgkoolid on autonoomsed oma õppe- ja teadustöö korraldamisel ning neil on õigus omal vastutusel viia ellu strateegiat täiendavaid või ka sellest eraldi seisvaid tegevusi, arvestades samas üldisi kokkulepituid tegevuspõhimõtteid.

I PEATÜKK – TOETAVA ÕIGUSLIKU KESKKONNA LOOMINE

Rahvusvahelistumist toetava õigusliku keskkonna loomisel juhendatakse Euroopa kõrgharidusruumi arengust ning Eesti rahvuslikke huve arvestavast teadus-, haridus- ja immigratsioonipoliitikast.

Kvaliteet ja kvaliteedikindlustus

Bologna protsessiga on tänaseks liitunud 45 riiki, kellel on erinevad traditsioonid kõrghariduse korraldamisel ja kelle hariduspoliitikat mõjutavad erinevad arenguprobleemid. Selleks et Euroopas õppima asuvatel tudengitel oleks võimalik üheselt otsustada, kas õpet pakkuv kõrgkool on riigi poolt tunnustatud õppeasutus ning kas õppetöö korralduses järgitakse üldiselt aktsepteeritud nõudeid ja akadeemilist head tava – mis annab potentsiaalsele tudengile kindluse, et tema õpinguid hiljem tunnustatakse –, peavad Bologna protsessis osalevad riigid juhinduma järgmistest kokkulepitud põhimõtetest: õppe kvaliteedi eest vastutab kõrgkool, kelle tegevust hinnatakse regulaarselt institutsiooni eneseanalüüsi põhjal, lõpliku hinnangu kõrgkoolile annab autonoomne organ ning kõrgkoolid viivad ellu ekspertide soovitusel.

Euroopa kõrgharidusruumis toimivate kõrgharidussüsteemide paljususest tulenevalt on aktuaalseks muutunud nõuded akrediteerimisasutustele. Eestil tuleb tähelepanelikult jälgida rahvusvahelist arengut ja astuda vajadusel samme Eesti Kõrghariduse Akrediteerimiskeskuse liitmiseks Euroopa kvaliteedikindlustamise asutuste registriga. Soovitava arenguna näeme, et seadusega võimaldatakse kõrgkoolidel kasutada välisriikide pädevate hindamisasutuste teenuseid ja nende hindamistulemusi tunnustatakse siseriiklikult.

Tunnustamise lihtsustamine suureneva mobiilsuse tingimustes

Akadeemilise mobiilsuse ja tööjõu vaba liikumise kasvuga on tekkinud vajadus muuta seadusandlust nii, et see aitaks kaasa eri riikide kõrgharidussüsteemides välja antud kvalifikatsioonide tunnustamisele. Kõrgharidusega seonduvate kvalifikatsioonide Euroopa regioonis tunnustamise konventsioon (Lissaboni konventsioon) sätestab välisriigis saadud kvalifikatsioonide hindamise, tunnustamise ja asjakohase nõustamise põhialused. Tunnustamisel hoidutakse identsuse otsimisest – välisriigis saadud kvalifikatsiooni hindamisel ja Eesti haridussüsteemi vastava kvalifikatsiooniga võrdlemisel lähtutakse kvalifikatsiooni väljundist, õppe eesmärgist ja kvalifikatsiooniomaniku õigustest õpingute jätkamisel ja tööturul riigis, kus kvalifikatsioon välja anti.

Eestis tuleb edasi arendada välisriigi kvalifikatsioonide ja akadeemilise tunnustamise süsteemi, mille kaudu on akadeemiliseks tunnustamiseks pädevate asutuste tegevus selgelt reguleeritud. Välisriigi kvalifikatsioonide hindamise korraldamisel lähtutakse otsuste läbipaistvusest ja kvaliteedist, üldkehtivatest kvalifikatsioonide hindamise tavadest ning Eesti Vabariigi õigusaktidest ja Lissaboni konventsiooni täiendavatest dokumentidest. Suureneva mobiilsuse tingimustes jääb kvalifikatsioonide hindamisel suurem vastutus kõrgkoolidele, kelle spetsialistidele tagatakse asjakohane koolitus ja tugi Eesti ENIC/NARIC Keskuse poolt.

Ühisõppekavade pakkumine ja -kraadide tunnustamine

Eri maade kõrgkoolide ühisõppekavade väljaarendamine ja koostöö ühisõppe pakumiseks on Euroopa kõrgharidusruumi oluline tegevussuund. Eesti kõrgkoolide ja välisriigi õppeasutuste koostöös pakutav õpe ja praktika võimaldab mitmekesistada tudengite õppimisvõimalusi.

Ühiskraadid kantakse tulevikus Haridus- ja Teadusministeeriumi registrisse ühisõppekavale koolitusloa andmise käigus. Õigusaktidesse, sh diplomi ja akadeemilise õiendi statuuti, tehakse täiendus, mille kohaselt saab ühisõppekava läbimisel väljastada riiklikult tunnustatud diplomi ning riiklikult tunnustada ühiskraadi ka juhul, kui ei kasutata õigusaktidega sätestatud akadeemilise kraadi nimetust.

Partnerkõrgkoolid töötavad ühiselt välja õppekavad, lepivad kokku ühtsed vastuvõtu- ja kvalifikatsiooni kaitsmise reeglid, tudeng täidab olulise osa õppekavast partnerkõrgkooli juures ning seal läbitud õpinguid ja sooritatud eksameid tunnustatakse teise partneri poolt täielikult ja automaatselt. Ühisõppekava nõuded täitnud tudengile väljastatakse kõigi õppekavas osalevate kõrgkoolide nimetustega ühisdiplom. Ühiskraadi ja –diplomit tunnustatakse, kui õppekava kvaliteeti on hinnanud õigusaktidega ettenähtud korras kõigi osalejate poolt tunnustatud akrediteerimisasutus.

Õppetoetuste ja –laenude taotlemise õigus väliskõrgkoolis õppides

Hariduslike valikute tegemisel välisõpingute kasuks otsustanud tudengitel peavad olema koduriigis õppivate tudengitega võrdsed võimalused toetuste ja laenude taotlemiseks. Seadusega on loodud Eestis ja välismaal õppivatele tudengitele võrdsed tingimused riigi poolt tagatud õppelaenu taotlemiseks tunnustatud välisriigi õppeasutuses õppides. Lisaks luuakse seaduslik võimalus õppetoetuste ja stipendiumite taotlemiseks välisriigis õppimisel.

Kõrghariduse piiriülene pakkumine

Lisaks välistudengite vastuvõtu suurenemisele kasvab kiirelt kõrghariduse pakkumine väljaspool oma riigi piire: asutatakse kõrgkooli või nende filiaale või arendatakse muus vormis kõrghariduse pakkumist välisriigi territooriumil. Kõrghariduse piiriülest pakkumist tuleb arendada ning selle üle järelvalvet teostada, et laiendada juurdepääsu kõrgharidusele, suurendada tudengite ja kõrgkoolide valikuvõimalusi, soodustada uuendusliku õppekorralduse ja metoodika kasutamist ning parandada Eesti kõrghariduse konkurentsivõimet.

Välisriigi kõrgkooli või selle filiaali Eestis avamise tingimuseks seatakse õppeasutuse riiklik tunnustus koduriigis, selle üle koduriigi õigusaktidega ettenähtud korras teostatav kvaliteedikontroll ja piiriülse kõrghariduse pakkumise varasem kogemus. Oluline on siinjuures arvestada ka kõrgkooli mainet koduriigis ja rahvusvaheliselt. Välisriigi õppeasutuse või selle filiaali tegevus peab vastama nii kodu- kui ka sihtriigi õigusaktidele ning olema kooskõlas UNESCO ja Euroopa Nõukogu piiriülse hariduse pakkumise heade tavade koodeksiga. Samal ajal luuakse soodne õiguslik keskkond Eesti kõrgkoolidele hariduse pakkumiseks väljaspool Eestit, ennekõike kvalifikatsioonide vastastikuse tunnustamise tagamise kaudu.

Immigratsioonipoliitika

Eesti senine kodakondsus- ja migratsioonipoliitika ei toeta piisavalt välistudengite ja –õppejõudude siinsete kõrgkoolide juures õppima ja tööle asumist. Kui soovime oma õppetöösse kaasata senisest enam välismaalasi, on oluline leida võimalused nende siinviibimise korra lihtsustamiseks.

Kõrgkoolid sõnastavad heade tavade kokkuleppe, kus määratakse kindlaks välistudengitele ja –õppejõududele pakutavad minimaalsed teenused ja tingimused. See parandaks õppimise ja akadeemilise töö eesmärgil Eestisse asuvate välismaalaste siinsest elukorraldusest informeeritust ning lihtsustaks soodsama immigratsioonipoliitika loomist.

Koostöös teiste ministeeriumide ja ametkondadega luuakse tingimused välistudengitele ja –õppejõududele eristaatuse andmiseks, seejuures võimaldatakse andekamatel ka pärast õpinguid Eestisse jääda ja antakse tudengitele võimalus õppetöö kõrvalt piiratud koormusega töötada. Sotsiaalsete teenuste arendamisel arvestatakse välistudengite vajadusi, riikliku koolitustellimuse raames õppivatele välistudengitele laiendatakse Eesti tudengitele tagatud haigekassa ravikindlustust.

II PEATÜKK – ÕPPETEGEVUSE RAHVUSVAHELISTUMINE

Õppetegevuse rahvusvahelistumise eesmärgiks on konkurentsivõimelise nüüdisaegse hariduse ning rahvusvahelises keskkonnas töötamise oskuse ja kogemuse pakkumine kõikidele tudengitele, lisaks oma valdkonna globaalse arengu tundmaõppimisele hõlmab see ka teistsuguste arusaamade ja kultuuride tunnustamist üldiselt.

TUDENGITE MOBIILSUS

Võimalus osaleda üliõpilasvahetuses

Üliõpilasvahetus avardab oluliselt osalejate maailmavaadet, parandab rahvusvahelises kultuurikeskkonnas toimetulekut ning on lihtsaim moodus täiendada Eestis pakutavate

õppekavade võimalusi. Kõrgkooli õppekorraldus peab looma tingimused välisõppeks kõikidele kohalikele tudengitele, samuti peavad olema tingimused vahetustudengite vastuvõtuks kõikidel astmetel ja õppesuundades.

Eriti tähtis on likvideerida õppetöö korraldusest tulenevad tudengite mobiilsuse takistused kõrghariduse esimesel astmel.

Kõrgkoolidel tuleb parandada vahetustudengite välisõpingute tunnustamist suureneva mobiilsuse tingimustes. Üliõpilasvahetuses tuleb püüelda lähetatud ja vastuvõetud tudengite arvu tasakaalu saavutamise poole.

Kõrghariduse esimese astme tudengite vahetust rahastatakse peamiselt rahvusvaheliste mobiilsusprogrammide kaudu; elatustaseme erinevust arvestades rakendatakse igal aastal riiklikku lisarahastamist.

Magistri- ja doktoriastmes toetatakse tudengite mobiilsust lisaks riiklike rahastamisskeemide alusel. Aastaks 2015 peaks üliõpilasvahetuses osalema igal aastal vähemalt 4-5% Eesti üliõpilaste koguarvust, mis arvestuslikult on 2000 tudengit.

Välitudengid täisajaga õppes

Rahvusvaheliste uuringute põhjal prognoositakse, et välismaal õppida soovijate arv suureneb lähima 15 aasta jooksul kuni kolm korda ja õppekoha valimisel saab lisaks kvaliteedile ja mainele üha määravamaks õpikeskkonna avatus, hariduse taskukohasus ning saadud kvalifikatsiooni tunnustamine rahvusvaheliste tööandjate poolt. Seeläbi muutub välitudengite osakaal üliõpilaskonnas üheks hariduse kvaliteedi ja konkurentsivõime näitajaks ja tagatiseks. Eestis hea hariduse saanud välisriikide tudengid on kõige veenvamad Eesti hariduse saadikud maailmas ning tulevaste riikidevaheliste majandus- ja kultuurisuhete edasiviijad.

Andekate ja motiveeritud välitudengite vastuvõtuks luuakse soodne õpikeskkond. Selleks et kindlustada tudengite vastuvõtul võrdne kohtlemine, rakendatakse kõigi kõrghariduse esimese astme õppekavadele kandideerivate välis- ja koduriigi tudengite puhul nende teadmiste võrdlemiseks ja kontrolliks ühetaolisi nõudeid. Võõrkeelsesesse õppesse astujate keeleoskuse kontrolliks kasutatakse rahvusvaheliselt tunnustatud teste, mille tulemuste seatakse siseriiklikud alammäärad. Vastuvõetud välitudengite varasema kvalifikatsiooni kontrollimiseks teostab riik regulaarselt järelevalvet.

Erilist tähelepanu pööratakse välitudengite kaasamisele doktoriõppesse, aga ka magistri- ja rakenduskõrgharidusõppesse Eesti jaoks olulistes ning rahvusvaheliselt konkurentsivõimelistes valdkondades. Luuakse võimalused maksta õppetootust ja stipendiumi ka välitudengitele. Aastal 2015 peaks Eesti kõrgkoolides täisajaga õppima 2000 mitte-residentist välismaalast, sh ühisõppekavade raames Eestis viibivad tudengid.

Doktorantide mobiilsus

Doktoriõppe efektiivsuse ja kvaliteedi parandamine ning doktorikraadiga töötajate arvu suurendamine on teaduspõhise ühiskonna loomise eelduseks, kõrgel tasemel ja jätkusuutliku doktoriõppe olemasolu on ka teaduspõhise ülikoolihariduse aluseks. Teadusmaailm on olemuselt rahvusvaheline, selle arengu esmaseks tingimuseks on teadmiste vahetus ja siire, just seetõttu on doktoriõppe tudengite mobiilsus tuleviku majandus- ja teadusedu võtmeks.

Välisdoktorantide Eestisse õppima asumise lihtsustamiseks suurendatakse riikliku koolitustellimuse raames rahastatavate doktoriõppe kohtade arvu arvestusega, et 2015 aastaks tõuseks doktorikraadi kaitsnute arv aastas 300-ni, mis tähendab doktoriõppe efektiivsust arvestades umbes 500 doktorandi vastuvõttu 2010. aastal. Riikliku koolitustellimuse õppekohad ja -toetused avatakse välismaalastele Eesti elanikega võrdsetel alustel, muuhulgas vaadatakse välisdoktorantide võrdse kohtlemise printsiipi järgides üle sotsiaalsete tagatiste ja toetuste süsteem. Välismaalaste suhtarv on 2015. aastal Eestis doktorikraadi kaitsnute hulgas 10%.

Aastal 2015 on iga Eesti ülikooli juures doktorikraadi kaitsnu viibinud õpingutega seoses õpingute jooksul vähemalt ühe semestri välismaal.

Riiklikult prioriteetsetel ja neil erialadel, kus vastaval tasemel Eestis õpet ei pakuta või kus vastav kompetents on piiratud, toetatakse ka kogu doktoriõppe läbimist välismaal ja hilisemat naasmist Eestisse. Valdkonnad, kus sellist otsetoetust rakendatakse, määratakse koostöös kõrgkoolide ja sotsiaalsete partneritega ning neid muudetakse vastavalt vajadusele.

RAHVUSVAHELINE OSKUSTEAVE

Välisõppejõudude osakaalu suurendamine

Välisõppejõudude kaasamine annab võimaluse parandada õppe- ja teadustöö kvaliteeti, pakkuda õpet valdkondades, kus meil endil on kompetents ebapiisav, rakendada värskaid ideid ja meetodeid ning laiendada võõrkeeles pakutavate ainete hulka. Välisõppejõud on ka oluliseks abiks rahvusvaheliste suhete arendamisel ning välistudengite Eestisse õppima asumise motiveerimisel.

Välisõppejõudude senisest suuremaks kaasamiseks kuulutatakse juhtivate õppejõudude konkursid välja läbi rahvusvaheliste kanalite ja kogu kandideerimiseks vajalik informatsioon tehakse kättesaadavaks ka võõrkeeles. Professorite valimisse kaasatakse rahvusvahelised eksperdid.

Riik peab prioriteetseks tiptasemel välisõppejõudude (professor, dotsent) ja tippspetsialistide Eestisse toomist valdkondades, kus ilmneb riiklik vajadus lisapädevuse kaasamiseks, ning tingimusel, et õppejõud annab olulise panuse valdkonna ülesehitusse ja järjepidevusse. Samas valdkonnas ei ole otsetoetust võimalik kasutada rohkem kui kahe valimisperioodi rahastamiseks. Aastaks 2015 peaks vähemalt 3% korralisel ametikohal töötavatest õppejõududest olema välisõppejõud, oluline on siinjuures välisõppejõudude ühtlane kaasamine kõigis kõrgkoolides.

Välismaal doktorikraadi omandanud õppejõudude kaasamine

Intellektuaalse kapitali ja teaduse jätkusuutlikkuse säilitamiseks on möödapääsmatu rahvusvahelise oskusteabe senisest suurem kaasamine Eesti teaduse ja kõrghariduse arendamisse. Olemasolevaid ressursse arvestades on kõige otstarbekam panustada soodsa keskkonna loomisesse välismaal doktorikraadi kaitsnud noorte teadlaste Eestisse toomiseks.

Sellest tulenevalt luuakse meetmed järeldoktori institutsiooni väljaarendamiseks ning kohtade rahvusvaheliseks täitmiseks Eesti jaoks olulistes ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelistes valdkondades. Välismaale doktorantuuri ja järeldoktorantuuri siirdunud Eesti kodanikega hoitakse pidevalt kontakti ning nad on aktiivselt kaasatud siinsesse õppe- ja teadustöösse. Samuti luuakse võimalused välismaal õppijate registreerimiseks ja neile huvi pakkuvate töövõimaluste edastamiseks. Suunatud infrastruktuuriinvesteeringute kaudu toetab riik välismaal doktorantuuri ja järeldoktorantuuri edukalt läbinute naasmist Eestisse erialasele tööle ning alustatud uurimisteema edasiarendamist.

ÕPPEKAVADE RAHVUSVAHELISTUMINE

Võõrkeelsed õppekavad

Võõrkeelsete õppekavade olemasolu suurendab Eesti kõrghariduse atraktiivsust ning siinsete tudengite valikuvõimalusi ja hilisemat konkurentsivõimet rahvusvahelisel tööturul. Võõrkeelse õppekava olemasolu on ka välistudengile õppekoha valimisel esmaseks kriteeriumiks, oluline on siiski võimaldada ligipääs võõrkeelsetele õppekavadele ka kohalikele tudengitele ning pakkuda kõigile neis osalevatele välistudengitele eesti keele ja kultuuri alast õpet.

Võõrkeelsete õppekavade avamise eelduseks on eestikeelse õppe kättesaadavus kõikides õppesuundades kõrghariduse kahel esimesel astmel. Riik toetab täiendavalt võõrkeelsete õppekavade arendamist ja rakendamist spetsialiseeritud ja ühiskonnale lisaväärtust tootvates valdkondades rakenduskõrgharidus- ja magistriõppes, luues soodsa keskkonna kõigi teiste võõrkeelsete õppekavade avamiseks. Kallitel ja vajalikel erialadel toetab riik ühisõppekavade arendamist regionaalses koostöös. Spetsiaalse arendustoetuse ja riikliku

koolitustellimuse kohtade kaudu rahastatavate võõrkeelsete õppekavade valikul on peamiseks kriteeriumiks teiste riiklike strateegiate ja arengukavade toetamine, kohaliku kompetentsuse olemasolu, valdkonna atraktiivsus ja eristuvus, jätkusuutlikkus ning tööturu vajadus. Esimeses faasis valitakse avalikul konkursil 5-7 toetatavat õppekava. Riikliku koolitustellimuse õppekohtadel õppivatele üliõpilastele luuakse võimalus nendel õppekavadel õppida.

Rahvusvaheliste ühisõppekavade arendamine ja rakendamine

Üleilmastuval haridusturul muutub üha olulisemaks rahvusvaheline tööjaotus. Üheks võimaluseks ressursside otstarbekamaks kasutamiseks on ühisõppekavade pakkumine koostöös välispartneritega. Ühisõppekava nõuab paindlikku ja avatud lähenemist õppetööle, täiendab eri riikide ja kõrgkoolide pädevust ning annab võimaluse saada osa rahvusvahelise õppe- ja keelekeskkonna eelistest.

Ühisõppekavade ressursimahukuse tõttu tuleb juba nende arendamisel seada eesmärgiks rahvusvaheliste programmide raames antava toetuse taotlemine, neist vahenditest tuleb üldjuhul katta ühisõppekava raames liikuvate tudengite lisakulud. Eesti osaluse suurendamiseks Erasmus Munduse programmiga sarnastes ühisprojektides makstakse projektipõhist otsetoetust Eesti kõrgkoolide poolt koordineeritavate ühisõppekavade arendamiseks ja rakendamiseks veel enne, kui toetuse saamine rahvusvahelistest programmist võimalik on. Kallitel ja vajalikel erialadel toetab riik ühisõppekavade arendamist regionaalses koostöös.

Võõrkeeles loetavad õppeained ja moodulid

Võõrkeelsete õppeainete ja moodulite olemasolu on üliõpilasvahetuse arengu peamiseks tõukejõuks ning nii kohalikele kui ka välistudengitele kättesaadavaks tehtuna õpikeskkonna rahvusvahelistumise üheks efektiivsemaks viisiks. Just kohalike tudengitega koos õppivad välistudengid annavad paljudele esmase kogemuse rahvusvahelises keskkonnas töötamisest, mis on eriti oluline nendele tudengitele, kes ise mobiilsuses ei osale. Samuti on erialase võõrkeelse terminoloogia ja suhtluskeele omandamise seisukohalt oluline pakkuda igale tudengile võimalust kuulata vähemalt osa õppekava ainetest võõrkeeles.

Rahvusvahelise mõõtme lisamine oma tudengite haridusele on kõrgkooli ülesanne, seetõttu töötatakse meetmed ja motivatsiooniskeemid võimalikult paljudes ainevaldkondades õppekavaga integreeritud õppeainete ja moodulite arendamiseks välja kõrgkooli tasandil, võttes arvesse valdkondlikku ja institutsionaalset eripära.

Rahvusvahelistumine kõigi tudengite õppes

Kuigi õppetegevuse rahvusvahelistumise efektiivseimaks viisiks on mobiilsus, tuleb siiski arvestada, et vaid väike osa tudengitest ja õppejõududest saab selles osaleda. Seetõttu on samavõrd oluline lisada rahvusvaheline mõõde kõigile õppekavadele.

Õppekavade tavapärasel arendustöös tuleb pöörata erilist tähelepanu rahvusvahelistele ja interdistsiplinaarsetele aspektidele kõikides olemasolevates õppekavades. Rahvusvahelise õpperuumi tekitamisel kasutatakse senisest enam e-õppe ja virtuaalse mobiilsuse võimalusi, seda ka reaalse mobiilsuse läbi saadud kogemuse süvendamiseks ja alustatud õpingute jätkamiseks. Kõigil tudengitel peab olema võimalus õppida võõrkeeli õppekava osana ja kuulata osa erialastest kursustest võõrkeeles.

III PEATÜKK – RAHVUSVAHELISTUMISE TUGISÜSTEEM

Kõrgkoolide õppe- ja töökeskkond peab olema väljastpoolt tulijale avatud ja toetav, teenused kättesaadavad ka eesti keelt mitteoskajale ning rahvusvahelistumist puudutavad toimingud ühtselt paika pandud.

INSTITUTIONAALNE KESKKOND

Avatud ja toetav rahvusvaheline õpikeskkond

Rahvusvahelise õpikeskkonna loomiseks on vaja kõigi osapoolte ühist soovi kohandada olemasolevaid tugistruktuure rahvusvahelises keskkonnas toimimiseks. Kõigile rahvusvahelistumisega kaasnevatele muutustele reageerimiseks ei piisa enam tsentraalsetest välistudengite ja -õppejõudude vastuvõttu ning vahetust korraldavatest üksustest. Välis- tudengite ja -õppejõudude osakaalu suurenemisel saab määravaks kõrgkoolide kõigi tugi- struktuuride suutlikkus tegutseda rahvusvahelises töö- ja keelekeskkonnas.

Eesmärgi saavutamiseks kasvatatakse sihipäraselt tolerantsust ja väärtustatakse kultuuri- erinevusi kõrgkoolide organisatsioonikultuuris. Välisstudengi kohalikust eraldamist või eristamist välditakse, luues kõigile võrdsed võimalused ja tingimused. Teaduskonna ja osakonna tasemel integreeritakse välisstudengid ja -õppejõud igapäevasesse õppetöösse ja üliõpilasellu sarnaselt kohalikega, nende erivajadusi peetakse silmas kogu õppetöö ja olme korraldamisel. Ka kohalikule tudengile mõeldud praktikasüsteemi käivitamisel ja tööandjatega läbirääkimistel arvestatakse välisstudengite praktika korraldamisega seotud erivajadusi.

Suutlikkus töötada rahvusvahelises keskkonnas

Eri kultuuride ja keelte mõistmine on rahvusvahelises töökeskkonnas möödapääsmatu ning üha suuremal osal kõrgkoolitöötajatest tuleb välisstudengite ja -õppejõududega otseselt kokku puutuda.

Kõigi tudengite ja õppejõudude võrdse kohtlemise huvides peavad esmased teenused ning olulisem õppe- ja töökorraldust puudutav informatsioon muutuma kõrgkoolides kättesaadavaks ka eesti keelt mitteoskajale. Lisaks teadussaavutustele väärtustavad kõrgkoolid akadeemiliste ametikohtade täitmisel ka välismaal õpetamise kogemust, mis on eriti oluline võõras keele- ja kultuurikeskkonnas õppetöö läbiviimise kogemuse omandamise seisukohast. Iga professor peab olema suuteline pidama loengut rahvusvahelises keskkonnas. Õppejõudude lühiajalist enesetäiendamist välismaal toetatakse piiratud määral ka riiklikult. Intensiivne keeleõpe ja rahvusvahelises kultuurikeskkonnas töötamiseks vajalike oskuste omandamine saab osaks kõigi kõrgkoolipedagoogide ettevalmistusest.

Kõrgkoolide õppeinfosüsteemid ja olulisem dokumentatsioon, sh õppe- ja teadustöö korraldust ning personali ametinõudeid puudutavad aktid, tehakse kättesaadavaks ka inglise keeles. Rahvusvahelise suhtluse vajadust väärtustatakse läbivalt ja kõik välis- tudengitega kokku puutuvad isikud (sh dekanaadis, raamatukogus jm) suudavad rahvus- vahelises keskkonnas töötada.

Koostöö välisstudengite ja -õppejõudude integreerimisel

Välisstudengid ja -õppejõud ei saa Eestis viibimise ajal jääda vaid kõrgkooli, on oluline, et elulisi toiminguid suudetaks teha ka väljaspool seda. Välismaalaste integreerimine kohalikku ellu lubab neil tundma õppida siinset töökorraldust, inimsuhteid ja väärtus- hinnanguid, mis loob omakorda võimaluse siinsete sotsiaalsete, ajalooliste ja kultuuriliste protsesside paremaks mõistmiseks.

Välisstudengite ja -õppejõudude integreerimisel kohalikku ellu tehakse ressurside otstarbe- kama kasutamise eesmärgil tihedat koostööd kõigi kõrgkoolide vahel, eriti oluline on see aga väiksemate koolide puhul, kus kõiki teenuseid üksi pakkuda ei suudeta. Senisest enam kaasatakse välisstudengite integreerimisse tudengiorganisatsioonid, kes saavad aidata esmajoonel tuutorite ning tugiisikute süsteemi kaudu. Välisõppe kogemusega tudengite abi kasutatakse välisstudengite orienteerimisel, eriti teaduskonna ja osakonna tasandil.

Välisstudengite ja -õppejõudude kohalolek muudab atraktiivsemaks iga elukeskkonna; on oluline, et kohalikud omavalitsused seda senisest enam teadvustaksid ja arvestaksid. Koostöös kohalike omavalitsustega püüavad kõrgkoolid pakkuda rahvusvahelist keskkonda ka väljaspool kooli ruume, sh välismaalasele residendile kohalike teenuste ja olulise informatsiooni inglise keeles kättesaadavaks tegemisel, inglisekeelse arstiabi võimaldamisel, pere- ja tööelu ühendamisel (koolid, lasteaiad, huviringid) jm.

Kõrgkoolide ja riigi koostöös tagatakse välismaalastele igapäevaseks toimetulekuks vajaliku keeleoskuse õpetamine. Igal välistudengil ja –õppejõul peab olema võimalus osaleda tasuta eesti keele ja kultuuri kursustel, mida kõrgkoolides pakutakse erineva kestuse ja intensiivsusega, õppetööle eelnevalt ja sellega paralleelselt. Luuakse meetmed, mis võimaldavad keele-, kultuuri- ja orientatsioonikursustel osaleda ka nende kõrgkoolide tudengitel ja õppejõududel, kus iseseisvalt kursust pakkuda ei suudeta.

TEAVITAMINE JA INFOVAHETUS

Eesti kui hea õpikeskkonna tutvustamine

Välisriikides Eesti võimaluste tutvustamise eesmärgiks on välistudengite arvu suurendamine Eesti kõrgkoolides ja seeläbi rahvusvahelise mõõtme toomine igapäevasesse õppetöösse. Nii ajalooline kogemus, geograafiline asend kui ka väikese kõnelejaskonnaga õppekeele kasutamine räägib vastu Eesti saamisele välistudengite masse ligitõmbavaks õppekohaks. Seda olulisem on jõudude ühendamine Eesti kui õpikeskkonna välismaailmale tutvustamisel ning oma erisuste väljatoomisel regionaalsete ja globaalsete arengusuundade taustal.

Eesti kõrghariduse tutvustamine välismaal peab muutuma osaks Eesti tutvustamise laiemast kontseptsioonist ja toimuma koostöös Välisministeeriumi, välisesinduste ja teiste institutsioonidega. Tsentraalselt ei tutvustata üksikuid kõrgkooli või õppekavu, vaid Eesti riiki kui head kohta õppimiseks, töötamiseks ja elamiseks. Töötatakse välja Eesti õppe- ja teaduskeskkonda tutvustavad infomaterjalid, mida kõikidel kõrgkoolidel on võimalik tasuta kasutada.

Informatsioon õppimis- ja töötamisvõimaluste kohta Eestis

Kuigi õppimisvõimaluste välismaal tutvustamiseks on kõrgkoolid juba aastaid tööd teinud, on praegu peamiseks probleemiks informatsiooni killustatus ja üksnes oma kõrgkooli võimaluste väljatoomine. Eesti kõrgkoolid ei suuda rahvusvahelisel haridusturul üksi läbi lüüa, kitsa spetsialiseerumise tõttu ei olda üldjuhul välisturul ka konkurentideks. Seda enam tuleb siinseid võimalusi tutvustada koostöös ja koordineeritult.

Välistudengitele ja –õppejõududele suunatud konkursikuulutused ning kandideerimiseks vajalik informatsioon peab olema kättesaadav inglise keeles ja ühest kohast. Lisaks Euroopa teadlaste mobiilsusportaali võimalustele luuakse sedalaadi ühise informatsiooni pakkumiseks liides portaalile smartEstonia.ee, Eesti e-Ülikooli keskkonnale ning Eesti teadus- ja arendustegevuse infosüsteemile ETIS. Eraldi tegevused käivitatakse välismaale suundunud Eesti päritolu teadlastega sidemete hoidmiseks. Teave pakutavate õppekavade, moodulite, õppeainete, konkursside ja uurimisteemade kohta koondatakse ning esitatakse süstematiseeritud kujul, võimalusi pakkuvad veebilehed tehakse kergesti leitavaks.

Rahvusvahelistumise heade tavade kokkulepe

Rahvusvahelise mõõtme väärtustamiseks Eesti kõrghariduses tervikuna, rahvusvahelistumise eesmärkide ja protsesside mõistmise ühtlustamiseks, tudengite ja õppejõudude võrdse kohtlemise tagamiseks ja immigratsioonipoliitika muutmise lihtsustamiseks töötavad kõrgkoolid välja õppetöö rahvusvahelist mõõdet arvestava hea tava kokkuleppe administratiivse ja akadeemilise personali ametinõuete, üldise õppetöö korralduse ning välistudengitele ja -töötajatele pakutavate minimaalsete tingimuste ja teenuste kohta.

IV PEATÜKK – STRATEEGIA ELLUVIIMINE

Käesoleva strateegia raames toodud eesmärkide saavutamiseks töötatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi eestvedamisel välja perioodilised tööplaanid ning kutsutakse kokku koordinatsiooninõukogu, kes töötab välja tegevuste seire metoodika, korraldab perioodilist hindamist, taotleb Haridus- ja Teadusministeeriumi kaudu riigieelarvest vajalikud vahendid, kinnitab rahvusvahelistumise strateegia tsentraalselt rahastatavate tegevuste eelarvekava igaks aastaks, koordineerib vahearuanete ja ülevaatliku statistika avalikustamist ning vajadusel ka püstitatud eesmärkide ümbervaatumist.

Püstitatud eesmärkideni jõudmisel on kriitilise tähtsusega meetmetele stabiilse rahastamise tagamine. Selle kindlustamiseks töötatakse välja riiklik programm, mille raames pakutakse riiklikku otserahastamist strateegias toodud valdkondades. Riikliku programmi käivitamisel eraldab Haridus- ja Teadusministeerium stardiraha. Summasid korrigeeritakse iga-aastaselt vastavalt vajadusele ja tegevuste edukusele. On oluline, et lisaks tsentraalsetele meetmetele käivitataks toetusmehhanismid ja loodaks institutsionaalsed tegevuskavad ka kõrgkoolide tasandil.